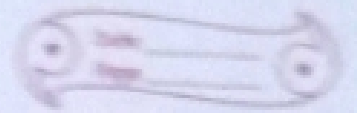

Ch-3

सन्धि

प्रायोगिक अभ्यास :

1) वाक्यांशु रचित-द्वेषु सन्धिचिह्नं कृत्वा
सन्धौः नाम अपि लिखत ।

1) सा प्रौढा कुतः असच्छत् ?

प्र + औढा

2) न्वाङ्घ्रिणीः कुत्र अरक्षत् ?

न्व + आङ्घ्रि

3) तं विशालं भवनं पश्य ।

शौ + अनस

4) अलिखितः पुत्रः । सूर्यादित्यः असन्तः ।

सूर्य + अदित्य

5) अहम् न जाने , पुस्तकं लेवति ।

ans लेव + इति

6) छात्रः द्विर्वापदेशं शृणोति ।

ans द्वि + उपदेश

7) अहम् वधूस्सर्वे नृत्यामि ।

ans वधू + उन्सर्व

8) देवर्षिः नारदः आगतः ।

ans देव + ऋषि

9) अद्यैव मरणमस्तु युवान्तरे वा ।

ans अद्य + एव

10) सर्वप्रथमं गणेशं पुजयामि ।

ans गण + इश

II) निम्नलिखित वाक्येषु रजितपदैः सन्धिः

कुर्वत ।

1) यदा सः खादिष्यति तदा + स्व
सा खादिष्यति ।

ans तद्व

2) अस्मिन् विषयु अस्माकत् मत् + स्यैक्यम्
स्व ।

ans मस्यैक्यम्

3) त्त्र + स्व मम मित्रम् क्रिडति ।

ans तत्रैव

4) अद्यावकाशः न + स्व अस्ति ।

ans नैव

ans द्वारिवः !

6) अद्य + अहम् मित्रेण सह युक्तमिति
मातवन् ।

ans) अद्याहम्

7) अत्र + एव कश्चन महात्तपस्वी । वसति ।

ans अत्रैव

8) भक्ताः देव + आलयै अर्चयन्ति ।

ans देवालयै

9) क्व तत्र भवन् मम + आर्यो शमः ?

ans ममार्यो

10) तस्य माथा अद्य + अपि स्मरणीया अस्ति ।

ans अद्यापि

III) निम्नलिखितेषु रजितपदैषु सन्धिं सन्धिच्छेदं
वा कुरुत ।

1) पुत्री । किञ्चित् ली + अजम - आनय ।

ans लवनम

2) अधुना मा क्रिड । इति मात्रा अस्ति ।

ans मात्र + अजा

3) आमच्छन्तु भवान् । सु + आगतम् तव ।

ans सौगतम्

4) माता सर्वदा + एव पुत्रहिम अभिलषति ।

ans सर्वद्वैव

5) हिमालयः भारतस्य रक्षकः ।

ans हिम + आलयः

6) महा + उदय अत्र ष्य

॥५५॥ महाउदय

7) स्य तु लतैव वृद्धौ परि

॥५५॥ लत + एव

8) स्नानाय चलत्, नदी + अत्र बहसि

॥५५॥ नदीत्र

9) बाला + स्का आगता

॥५५॥ बालिका

10) विक्रम + उर्वशी श्य रचयित्वा कः आसीत्

॥५५॥ विक्रमोर्वशीथश्य

11) इत्ताविकल्पेभ्यः अचितं पदं चित्वा स्मिन्
सन्धिः सन्धिच्योदं वा कुञ्जत

1) अस्माकं विद्यालये अद्य + अवकाशः : अस्ति

ans) i) अद्यावकाशः

2) हरिः दैत्यारिः : अस्ति ।

ans) ii) दैत्य + आरिः

3) स्त्रां सूक्तिम् लिखत ।

ans) i) सू + उक्तिम्

4) अयं छात्रः सर्वोत्तमः : अस्ति ।

ans) ii) सर्व + उत्तमः

5) नवाँदा अत्र एव आगच्छति ।

ans) i) नव + अदा

6) मङ्गां मंगौदकम् प्रयच्छ ।

ans) ii) मङ्गा + उदकम्

7) परमेशः तु सर्वम् पश्यति ।

ans) ii) परम + इशः

8) यद्यपि त्वं सत्यं न वदसि तथापि
सृणीषि ।

ans) ii) यद्य + अपि

9) देव्युवाच - "वरं वृणीष्व"

ans) ii) देवी + उवाच

10) तम् गायकः अत्र स्वः गायति ।

ans) iii) गी + अकः

11) अधोलिखितवाक्येषु रुजितपदेषु संशोधनं
कृत्वा पुनः लिखत ।

1) तत्र मम गृह + उद्योगम् वर्तते ।

ans गृहीद्योगम्

2) जला + अभावात् कथम् भवान् जीवित्यति

ans जलाभावात्

3) सः गूषकस्यूपरि जलं परिशिञ्जयति ।

वाक्य गूषक + अस्यूपरि

4) तस्य अंगुली वृश्चनेन द्विना न भवत् ।

वाक्य द्विना भवत्

5) नृपस्य पीडा शान न भवत् ।

वाक्य शान्ना भवत्

6) सुद्री न चाम् कीटः अस्ति ।

वाक्य सुद्रीयम्

7) मन्येहम् त्वं वीरः अस्ति ।

वाक्य मन्य + ह्येहम्

8) धर्मः द्वियेकः तेषु विशेषः ।

वाक्य धर्मो द्वयम्

9) सत्यमेव मुम न एन्दुता ।

o ans मूर्च्छितम्

10) जित्थम् वृद्धी + उयसैविनः चत्वारि वधनि

ans वृद्धावुपसैविनः